

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN THE CONDITIONS OF THE DEVELOPMENT OF THE INFORMATION SOCIETY

У статті висвітлено особливості розвитку та застосування сучасних освітніх технологій з урахуванням переваги людиноцентричного підходу та розвитку інформаційного суспільства в умовах трансформаційних перетворень. Актуальність даного дослідження зумовлена нагальністю застосування сучасних освітніх технологій у вітчизняній системі освіти та необхідністю глибокого і комплексного вивчення цього процесу в контексті перспектив технологічного розвитку освітньої сфери.

Досліджено концептуальні засади освітніх технологій та сформульовано трактування поняття «сучасні освітні технології», яке доцільно визначати як процес передачі суті та змісту навчального матеріалу, що представляє собою систему форм, методів і засобів навчання, яка забезпечує найбільш ефективне досягнення поставлених цілей з використанням інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій задля формування фахівців здатних до успішної самореалізації та вирішення професійних задач.

Систематизовано та охарактеризовано головні етапи розвитку освітніх технологій, які поділяються на чотири періоди: 1-й період (1940–1950 рр.) – традиційне навчання; 2-й період (1950–1960 рр.) – програмоване навчання; 3-й період (1970–середина 1990-х рр.) – проблемне навчання; 4-й період (середина 1990-х рр. – теперішній час) – інтерактивне навчання.

Визначено, що важливим напрямом реалізації реформи та модернізації системи вищої освіти в Україні є дистанційне навчання, яке доцільно трактувати як індивідуалізований процес отримання знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, що здійснюється переважно при опосередкованій взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на засадах сучасних психолого-педагогічних і інформаційно-комунікаційних технологій. Відмічено переваги і загрози застосування дистанційних технологій навчання. Аргументовано, що застосування сучасних освітніх технологій є тим визначальним чинником, який суттєво впливає на процеси розвитку прогресивного мислення здобувачів сучасних закладів освіти.

Ключові слова: технології, сучасні освітні технології, інформаційне суспільство, етапи розвитку освітніх технологій, інформаційно-комунікаційні технології, дистанційні технології.

The article highlights the peculiarities of the development and application of modern educational technologies, taking into account the advantages of the human-centered approach and the development of the information society in the conditions of transformational transformations. The relevance of this research is due to the urgency of applying modern educational technologies in the domestic education system and the need for a deep and comprehensive study of this process in the context of the prospects of technological development in the educational sphere.

The conceptual foundations of educational technologies were studied and the interpretation of the concept of "modern educational technologies" was formulated, which should be defined as the process of transferring the essence and content of educational material, which is a system of forms, methods and means of learning, which ensures the most effective achievement of the set goals using information and communication and remote technologies for the formation of specialists capable of successful self-realization and solving professional tasks.

The main stages of the development of educational technologies are systematized and characterized, which are divided into four periods: the 1st period (1940–1950) – traditional education; 2nd period (1950–1960) – programmed learning; 3rd period (1970–mid-1990s) – problem-based learning; 4th period (mid-1990s - present time) – interactive learning.

It was determined that an important direction of the reform and modernization of the higher education system in Ukraine is distance learning, which should be interpreted as an individualized process of acquiring knowledge, abilities, skills and ways of cognitive activity of a person, which is mainly carried out through the mediated interaction of distant participants of the educational process in a specialized environment that functions on the basis of modern psychological-pedagogical and information-communication technologies. Advantages and disadvantages of using distance learning technologies are noted. It is argued that the use of modern educational technologies is the determining factor that significantly affects the processes of development of progressive thinking of students of modern educational institutions.

Key words: technologies, modern educational technologies, information society, stages of development of educational technologies, information and communication technologies, distance technologies.

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/54.1.1>

Білоус І.І.,

канд. екон. наук,
доцент кафедри освітології і педагогіки
Західноукраїнського національного
університету

Дем'янюк А.В.,

канд. екон. наук,
доцент кафедри освітології і педагогіки
Західноукраїнського національного
університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасний світ характеризується стрімким технологічним прогресом та його впливом на модернізацію освітнього процесу в контексті застосування

інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій. Таким чином технологічні інновації здійснюють значний вплив на освітній процес на всіх рівнях його функціонування. Розуміння

впливу технологічних інновацій на здобувачів освіти, педагогів і заклади освіти має вирішальне значення для розробки стратегій і методів управління та використання технологій в освітній сфері. Дослідження в цій галузі дають керівникам в сфері освіти зрозуміти, як використовуються технологічні інновації та наскільки вони ефективні для покращення результатів навчання здобувачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Запорукою впровадження сучасних освітніх технологій є наукові доробки вчених, які розробили загальну методологію удосконалення освітнього процесу закладу освіти (І. Зязюн, Т. Туркот, В. Чайка) та застосування сучасних технологій у сфері підготовки майбутніх фахівців (І. Дичківська, А. Кочубей, М. Химинець та інші). Науковці наголошують на значних перспективах сучасних освітніх технологій, котрі спрямовані на активне розв'язання професійних проблемно-ситуаційних завдань (С. Гуревич, М. Кадемія, Л. Довгань та інші).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на вагомий внесок вищезазначених науковців стосовно розвитку освітньої сфери важливим залишається дослідження нових підходів до модернізації освітніх технологій з урахуванням стрімких темпів розвитку засад функціонування інформаційного суспільства з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та поширення дистанційної форми освіти.

Метою статті є обґрунтування впровадження та розвитку сучасних освітніх технологій на засадах особистісно-орієнтованого підходу з використанням інформаційно-комунікаційних та дистанційних освітніх технологій на основі здійсненого дослідження сучасних тенденцій розвитку освітньої сфери.

Виклад основного матеріалу. Становлення та розвиток інформаційного суспільства зумовлюють функціонування єдиного інформаційного простору, в якому продукуються інформація і знання, забезпечуючи широкий доступ до їх отримання та обміну з метою забезпечення реалізації власного потенціалу, сталого розвитку територій і держави загалом. Тому впровадження та поширення сучасних освітніх технологій є нагальною необхідністю задля формування освітнього середовища, використовуючи досягнення технологічного прогресу, для успішної підготовки фахівців здатних до самореалізації та вирішення особистих і соціально-економічних значущих задач в умовах трансформаційних перетворень.

Досліджуючи поняття «технологія» встановлено, що воно походить від грецького слова *технолос* і означає «техне» – мистецтво, майстерність, вміння, процес, «логос» – слово, думка. В буквальному перекладі з грецької мови технологія – це мистецтво слова, певний процес. Головне

призначення застосування освітніх технологій – отримати гарантований результат. Праця педагога і є специфічним процесом, основна ціль якого – підготувати для суспільства освіченого й компетентного фахівця. А це можливо лише за умови грамотно й творчо зорганізованого процесу.

Доцільно зазначити, що у документах ЮНЕСКО поняття «технологія навчання» визначається як системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів і їх взаємодії, що ставить своєю задачею оптимізацію форм освіти.

Сучасні інформаційно-комунікаційні та дистанційні технології здатні полегшити доступ до знань та інформації дослідників, викладачів і здобувачів освіти у всіх сферах життя. Адже володіння знаннями та інформацією є головним шляхом до прогресу та процвітання будь-якої нації у світі. Як зазначив Володимир Чайка: «технологічний підхід характеризує спрямованість педагогічних досліджень на вдосконалення діяльності навчання, підвищення її результативності, інструментальності, інтенсивності [1, с. 230]. Таким чином, сучасні освітні технології як впорядкована і систематизована сукупність методів та процесів сприяють реалізації дидактичного проєкту з метою отримання діагностованого результату. Основними характеристиками сучасних освітніх технологій доцільно вважати науковість, концептуальність, систематизованість, діагностичність, відтворюваність, ефективність, умотивованість, алгоритмічність, інформаційність [1, с. 230].

Отже, на наш погляд, доцільно сформулювати наступне трактування поняття «сучасні освітні технології» – це процес передачі суті та змісту навчального матеріалу, що представляє собою систему форм, методів і засобів навчання, яка забезпечує найбільш ефективне досягнення поставлених цілей з використанням інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій задля формування фахівців здатних до успішної самореалізації та вирішення професійних задач.

Важливо відмітити, що освітні технології, у своєму розвитку пройшли складний послідовний шлях з певними суперечностями, успішними та не зовсім успішними спробами, досягненнями та хибами. Виокремлюють наступні головні етапи розвитку освітніх технологій, кожному з яких притаманний певний вид навчання [2, с. 264]:

– 1-й період (1940–1950 рр.) – традиційне навчання – визначається застосуванням в освітньому процесі різних технічних засобів отримання інформації, об'єднаних поняттям «аудіовізуальні засоби» (магнітофони, телевізори, радіоприймачі, програвачі, кінопроектори тощо).

– 2-й період (1950–1960 рр.) – програмоване навчання – характеризується використанням ідеї

програмованого навчання, яке передбачало розробку і введення спеціальних програм управління освітнім процесом. Відповідно були розроблені аудіовізуальні засоби зворотного зв'язку, в закладах освіти створювалися класи програмованого навчання, лінгафонні кабінети, навчальні машини, тренажери, засоби систематизування програм: програмовані підручники, дидактичні машини для контролю знань тощо.

– 3-й період (1970–середина 1990-х рр.) – проблемне навчання – характеризується розширенням бази педагогічної технології на ґрунті досягнень психолого-педагогічних наук: запроваджувалися результати нових досліджень із психології навчання, теорії управління пізнавальною діяльністю учнів і студентів, наукової організації праці педагогів і студентів. У цей період активізувалися спроби упровадження проблемного навчання.

– 4-й період (середина 1990-х рр. – теперішній час) – інтерактивне навчання – створюються комп'ютерні аудиторії, центри дистанційного навчання. Збільшується кількість і поліпшується якість програмованих засобів навчання, широко використовуються інтерактивні системи.

В теперішніх умовах українська система освіти упевненими кроками переміщається від традиційної системи навчання, коли педагог давав здобувачам освіти готові знання, до особистісно-зорієнтованої педагогіки з використанням інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій. Одним із головних завдань сучасної системи освіти є розкриття потенціалу всіх здобувачів, надання їм можливостей виявити творчі здібності, а також сформувані й розвинути необхідні навички та компетентності. Реалізувати ці завдання неможливо без впровадження поряд із традиційними сучасних освітніх технологій з використанням інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій.

Вагомим напрямом реалізації реформи та модернізації системи вищої освіти в Україні є дистанційне навчання. Сучасні умови розвитку інформаційного суспільства створюють необхідність в отриманні вищої освіти з використанням дистанційних технологій навчання, що дозволяє навчатися без відриву від виробництва, а також здобувати вищу освіту людям з обмеженими можливостями. Саме завдяки застосуванню новітніх інформаційно-освітніх технологій стає можливим якісно здійснювати дистанційне навчання [3].

Дистанційне навчання доцільно трактувати як індивідуалізований процес отримання знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, що здійснюється переважно при опосередкованій взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в межах спеціалізованого середовища, яке функціонує на засадах сучасних психолого-педагогічних

і інформаційно-комунікаційних технологій. Таким чином, реалізація дистанційного навчання здійснюється при [4]:

– застосуванні дистанційної форми навчання як окремої форми здобуття освіти;

– використанні дистанційних технологій навчання з метою забезпечення навчання в різних формах.

В межах забезпечення ефективності організації дистанційного навчання варто забезпечувати функціонування наступних підсистем з використанням інформаційно-комунікаційних технологій: розробка онлайн-курсів, проведення та підтримка онлайн-курсів, адміністративна підтримка освітнього процесу, академічна та особиста підтримка студентів, підтримка викладачів, навчальний план освітньої програми [5].

Доцільно відмітити, що в умовах нагальності та стрімкого поширення дистанційного навчання в контексті інформаційного суспільства необхідним постало застосування таких сучасних освітніх технологій, як дистанційні технології навчання, що зумовлює застосовування комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію учасників освітнього процесу [6]. Отже, технології дистанційного навчання – це спеціальне програмне забезпечення, електронні або цифрові засоби навчання, включаючи Інтернет, електронну пошту, телебачення та інші аудіовізуальні комунікаційні пристрої, які використовуються для організації освітнього процесу, коли викладач і студент знаходяться в різних фізичних умовах [7].

Науково обґрунтовані інновації у галузі освіти пов'язані з удосконаленням праці викладача. Тому педагоги постійно в пошуку, вивчають, досліджують сучасні освітні технології. Поява багатьох технологічних інновацій в освітній сфері стали центром уваги педагогів, щоб підтвердити їх реальність і способи отримання від них якомога більших вигод в освітньому процесі. Сучасні дослідження засвідчують необхідність поширення використання технологічних інновацій в освітньому процесі через його численні переваги та позитивні фактори. Переваги технологічних інновацій не обмежуються лише працею викладачів, але й покращують навички студентів самостійно розв'язувати проблеми та допомагають їм удосконалити навички мислення та творчості. Успішний розвиток та використання дистанційних освітніх технологій має розпочинатися із всебічного аналізу цілей навчання, дидактичних можливостей сучасних освітніх технологій з метою передачі та засвоєння навчальної інформації, вимог до дистанційних технологій навчання стосовно викладання окремих дисциплін та коректування критеріїв навчання [8].

Висновки. Вимоги до сучасної освіти спонукають педагогів до пошуку нових сучасних

ефективних технологій викладання та навчання, а також до впровадження нових освітніх технологій в освітній процес, що дозволяють досягти більш високих результатів в цій сфері діяльності. На сьогоднішній день сучасні технологічні рішення є тим визначальним чинником, який суттєво впливає на процеси розвитку прогресивного мислення здобувачів сучасних закладів освіти, розвиває їх здатність спостерігати за мінливими умовами зовнішнього світу та швидко до них адаптуватися. Структурні перетворення в сучасному світі, що впливають з економічної та культурної глобалізації, вимагають модернізації освітнього сектору як одного з основних соціальних інститутів. У сучасному світі, де інформація та знання є стратегічним товаром, а людські ресурси – основним національним багатством, значення освітньої функції у повсякденному житті значно зростає. Система освіти є одним із основних інструментів встановлення культурних, економічних і політичних позицій держави в глобальному масштабі. Отже, модернізація освіти має бути стратегічним завданням сучасного суспільства [9].

Також важливо відмітити, що застосування дистанційних технологій навчання в організації сучасного освітнього процесу має певні загрози у використанні – це недостатній рівень координації дій учасників освітнього процесу, наявність слабкої технологічної бази, низький рівень володіння технологічними навиками учасниками освітнього процесу, низький рівень адаптивності окремих предметів до дистанційної форми викладання, які варто вирішувати в контексті розвитку інформаційного суспільства з використанням сучасних освітніх технологій.

Використання сучасних освітніх технологій передбачає не тільки отримання знань, а сприяє

також формуванню і вихованню освіченого, творчого, професійно здібного, кваліфікованого фахівця спроможного вирішувати певні завдання в практичній діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Чайка В.М. Основи дидактики: навч. посіб. К.: Академвидав, 2011. 240 с.
2. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. К.: Кондор, 2011. 628 с.
3. Ткаченко Л. В., Хмельницька О. С. Особливості впровадження дистанційного навчання в освітній процес закладу вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. Вип. 75. С. 91 – 96.
4. Про затвердження Положення про дистанційне навчання. Наказ МОН України від 25.04.2013 № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення: 05.12.2022 р.)
5. Jill E. Stefaniak, T. Logan Arrington & Alison L. Moore. Systemic considerations to support distance education environments. *Distance Education*. 2022. Vol. 43, No. 2. P. 171 – 178.
6. Rebukha, L., Polishchuk, V. Ukrainian Society and Covid-19: the Influence of the Pandemic on Educational Processes in Higher School. *Postmodern Openings*, 2020. Vol. 11(2). P. 120-127. URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/2878/pdf> (дата звернення: 05.12.2022 р.)
7. Distance Learning Technology definition. URL: <https://www.lawinsider.com/dictionary/distance-learning-technology> (дата звернення: 05.12.2022 р.)
8. Korzh-Usenko L., Kuznetsova O., Pryma V., Cheryshchuk Y., Riabinina O., Cherniakova O. Distance learning as an educational technology: development prospects and challenges of today. *Laplage em Revista (International)*. 2021. Vol. 7, n. 3B. P. 518 – 526.
9. C. Crook, L. Schofield. The video lecture. *The Internet and Higher Education*. 2017. Vol. 34. P. 56–64.